روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح ایران
صاحب امتیاز و مدیرمسئول: مهدی رحمانیان
نشانی: تهران: میدان فاطمی، خیابان بهرام‌مصیری، پلاک ۲۲ • تلفن گویا: ۸۸۹۲۵۴۶۷ • نمابر: ۸۸۹۲۵۴۶۷
تلفن آگهی‌ها: ۸۶۰۳۶۱۱۹ • تلفن امور آگهی‌های شهرستان‌ها: ۷-۴۴۰۱۹۸۰۵ • تلفن امور مشترکین: ۸۸۹۰۳۵۴۸
توزیع: موسسه مطبوعاتی نشرگستر امروز نوین تلفن: ۰۹۳۸۵۲۲۱۰۱۶ • چاپ: صمیم

روزنامه شرق

پنجشنبه ۵ آذر ۱۴۰۵ • ۱۶ جمادی‌الثانی ۱۴۴۸ • ۲۶ نوامبر ۲۰۲۶ • سال بیست‌وسوم • شماره ۵۵۳۷ • ۸ صفحه
اذان ظهر تهران ۱۱:۵۲ • اذان مغرب ۱۷:۱۲ • اذان صبح فردا ۵:۲۳ • طلوع آفتاب ۶:۵۲

مراسم تشییع پیکر غلامرضا نیکخواه بازیگر پیشکسوت سینما و تلویزیون، صبح دیروز با حضور خانواده، هنرمندان، دوستداران و جمع کثیری از مردم در قطعه هنرمندان بهشت زهرا (س) برگزار شد. غلامرضا نیکخواه دوم آذرماه در ۷۸سالگی درگذشت. این بازیگر که برای شرکت در مراسم درگذشت برادر خود به شیراز رفته بود به علت ایست قلبی درگذشت.
عکس: محمدمهدی پورعرب، ایرنا

www.sharghdaily.com aparat:tasvirshargh Telegram:SharghDaily youtube:sharghdaily twitter:sharghdaily instagram:sharghdaily1

خبرخوانی

چه‌کسانی از ایران مهاجرت می‌کنند؟

خبرآنلاین گزارشی درباره مهاجرت ایرانی‌ها منتشر کرده که حاوی نکات نگران‌کننده‌ای است. درواقع این سؤال مهم بار دیگر مطرح شد که مهم نیست چه تعدادی مهاجرت می‌کنند، مهم این است که چه کسانی مهاجرت می‌کنند. بر اساس گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، در سال ۲۰۲۴ حدود ۹۱ هزار نفر ایرانی در جریان‌های مهاجرت ورودی به کشورهای تحت پوشش آمار این سازمان ثبت شده‌اند. ایران با سهم ۱.۱ درصدی از این جریان، در رتبه بیست‌وپنجم کشورهای مبدأ مهاجرت قرار گرفته است. اما در همان سال، ایران از نظر جمعیت دانشجویان بین‌المللی شاغل به تحصیل، در جایگاه هشتم جهان قرار داشته است. اگرچه این دو رتبه به دلیل تفاوت ماهیت آماری آنها ـ یکی جریان سالانه مهاجرت و دیگری جمعیت انباشته دانشجویان ـ مستقیم قابل مقایسه نیستند، فاصله میان آنها نگرانی درباره پدیده‌ای به نام «تخلیه گزینشی سرمایه انسانی» را تشدید می‌کند. به عبارت دیگر، مسئله ایران صرفا خروج بخشی از جمعیت کشور نیست؛ بلکه خروج بخشی از نیروهای جوان، تحصیل‌کرده و مستعدی است که پرورش آنها حاصل سال‌ها سرمایه‌گذاری خانواده‌ها، جامعه و نظام آموزشی کشور بوده و جایگزینی آنها به‌سادگی امکان‌پذیر نیست. برآورد حاصل از نمودارهای تازه‌ترین گزارش OECD نشان می‌دهد جمعیت دانشجویان ایرانی شاغل به تحصیل در کشورهای عضو این سازمان از حدود ۴۰ هزار نفر در سال ۲۰۱۵ به بیش از ۱۰۵ هزار نفر در سال ۲۰۲۴ رسیده است؛ یعنی بیش از ۲.۶ برابر در کمتر از یک دهه. با احتساب دانشجویان ایرانی شاغل به تحصیل در سایر کشورهای جهان، این رقم در سال ۲۰۲۴ به بیش از ۱۲۰ هزار نفر می‌رسد. تغییر جغرافیای پناه‌جویی ایرانیان به سمت کشورهای انگلیسی‌زبان یکی دیگر از یافته‌های قابل توجه این بررسی است. در سال ۲۰۱۵ تنها ۱۵۶ درخواست پناهندگی از سوی ایرانیان در کانادا ثبت شده بود؛ رقمی که در سال ۲۰۲۵ به شش هزار و ۹۶۰ مورد رسیده است. به این ترتیب، تعداد درخواست‌های پناهندگی ایرانیان در کانادا در فاصله یک دهه به ۴۴.۶ برابر رسیده است.

آرشیو فیلم و تلویزیون دانشگاه کالیفرنیا، لس‌آنجلس (UCLA) خبر داد

مروا نبیلی درگذشت

خبر درگذشت مروا نبیلی از آن سوی آب‌ها منتشر شد. آرشیو فیلم و تلویزیون دانشگاه کالیفرنیا، لس‌آنجلس (UCLA) از درگذشت مروا نبیلی، نویسنده و کارگردان خبر داد. آنها در سال ۲۰۲۴ با مروا نبیلی برای مرمت فیلم نخست او با عنوان «خاک سربه‌مهر» (۱۹۷۷) همکاری کرده بودند. اثری که از نخستین فیلم‌های بلند کارگردانی‌شده توسط یک زن ایرانی به شمار می‌رود. «خاک سربه‌مهر» روایتگر زندگی زن جوانی در روستایی است و با نگاهی تأثیرگذار، به موضوع سلطه بر زنان و مقاومت در برابر آن می‌پردازد. به گزارش ایسنا این فیلم در نخستین نمایش جهانی در جشنواره سینمای مؤلف سن رمو در مارس ۱۹۷۷ در ایتالیا به نمایش درآمد و جایزه فیلم‌ساز نوظهور را نیز دریافت کرد و در ادامه در بیست‌وهفتمین جشنواره فیلم برلین و بیست‌ویکمین جشنواره فیلم لندن به نمایش درآمد. نبیلی در دهه ۱۹۶۰ در دانشگاه تهران به تحصیل در رشته نقاشی پرداخت و سپس در دهه ۱۹۷۰، در دانشگاه شهری نیویورک و کالج گدار در ورمانت، در زمینه تولید فیلم آموزش دید. او در دوران جوانی خود در ایران، با جریان «موج نو» سینمای ایران پیوند داشت و نقش اصلی فیلم «سیاوش در تخت‌جمشید» ساخته فریدون رهنما را ایفا کرد. فیلمی که تنها چهار روز در سینما بلوار به نمایش درآمد. این فیلم برگرفته از شاهنامه است که در سال ۱۳۴۶ ساخته شده و توانست برنده جایزه از جشنواره لوکارنو شد. این فیلم تلاش‌های سیاوش برای پایان جنگ است اما اطرافیانش علاقه‌ای به صلح ندارند و با دسیسه‌ها و دروغ‌ها کار را به یک خون‌ریزی مجدد می‌کشانند. نبیلی دومین فیلم بلند خود را با عنوان «ترانه‌های شبانه» درباره دشواری‌های زندگی یک خانواده مهاجر چینی در محله چینی‌های نیویورک ساخت. این فیلم در سال ۱۹۸۵ از شبکه سراسری پی‌بی‌اس پخش شد. جیلین بوردرز، مدیر بخش حفاظت و مرمت آرشیو دانشگاه کالیفرنیا، در پیامی با ادای احترام به این فیلم‌ساز گفت: «مروا نبیلی فیلم‌هایی می‌ساخت که با زیبایی ساده خود خیره‌کننده بودند و در عین حال، جسارت طرح دیدگاه‌های سیاسی را داشتند. همکاری با او و سهیم‌بودن در معرفی نبوغش به جهان برای آرشیو افتخار بزرگی بود». نسخه مرمت‌شده فیلم «خاک سربه‌مهر» در سال ۲۰۲۴ و در جریان برنامه «جشن سینمای ایران» دانشگاه کالیفرنیا با حضور مروا نبیلی، بار دیگر روی پرده رفت. اما یک سویه دیگر زندگی «مروا نبیلی» به شاعری هم ارتباط دارد، هرچند خود او حتی فراموش کرده بود زمانی شعرهایش را برای چاپ داده است. کامیار عابدی در گفت‌وگویی که با ایسنا داشته به ویژگی‌های «مروا نبیلی » به عنوان یک شاعر اشاره می‌کند. در واقع او پس از ۵۰ سال توانسته است دفتر شعری را که مدت‌ها در دست ناشر بوده رهگیری کند و شاعرش را پیدا کند. شاعر آن دفتر دست‌نویس «مروا نبیلی» بوده است. شاعری که شعر را کنار گذاشته و به گفته گردآورنده کتاب، شاعری جامانده از دهه ۱۳۴۰ و حلقه مفقوده‌ای از شعر «موج نو» است. مروا بیشتر به سینما مشغول بود و آن زمان بازیگر نقش اول یکی از فیلم‌های فریدون رهنما بود و احتمالا همان زمان‌ها این دفتر را به رهنما داده است. عابدی درباره او می‌گوید :«مروا نبیلی جزء کسانی است که در دوره‌های اولیه این مجموعه جای می‌گیرد. اما نکته عجیب برایم این بود که چندین‌باری تلفنی با او صحبت کردم تا اجازه چاپ دفترش را بگیرم، از آن دوره به جز احمدرضا احمدی، هیچ‌کس را به یاد نمی‌آورد». این موضوع شاید به این دلیل است که او در دوره خاصی به شعر توجه می‌کرده که هنوز موج نو آن‌چنان که باید و شاید شکل نگرفته بود؛ یعنی فعالیت شعری مروا نبیلی در دوره بسیار آغازین شعر موج نو بوده است و هنوز این جریان شکل نگرفته بود. نکته دیگر اینکه نبیلی از نظر شعری، ادبی و هنری تحت تأثیر سهراب سپهری و فریدون رهنما بوده است؛ چرا؟ چون این دو نفر استادان نبیلی در دانشکده هنرهای تزئینی بودند. (دانشکده هنرهای تزئینی، دانشکده‌ای بود که بعد از انقلاب همراه چند دانشکده دیگر مانند فارابی به دانشکده هنر تبدیل شد). نبیلی از اولین دانشجویان دانشکده هنرهای تزئینی بود. گلی امامی، مترجم معروف هم در این دانشکده درس خوانده و او یکی از کسانی است که به ما کمک کرد تا خانم نبیلی را پیدا کنیم. در یک تماس با خانم امامی به‌صورت اتفاقی خانم نبیلی را به یاد آورد که اوایل دهه ۱۳۴۰ از دانشجویان دانشکده هنرهای تزئینی بود و حتی گفت به یاد می‌آورد که اسم شناسنامه‌ای او، مروا نبوده بلکه مارتا بوده است. خانم نبیلی با سهراب سپهری و فریدون رهنما بیشتر ارتباط داشته است؛ از نظر سینما با فریدون رهنما ارتباط داشته و از نظر نقاشی و شعر با سپهری. بنابراین با بقیه اعضای موج نو ارتباطی نداشته، گویا فقط با احمدرضا احمدی آشنایی داشته است. البته سال‌ها پیش احمدرضا احمدی نیز در یکی، دو مصاحبه از خانم مروا یاد کرده بود. حالا مروا نبیلی در ۸۵ سالگی درگذشته است، درحالی که فیلم‌هایش چه به عنوان کارگردان چه به عنوان بازیگر به یادگار مانده‌اند. همچنین همان دفتر شعر که در سال ۱۴۰۲ منتشر شده است.

یادداشت

حقوق بیمار و گره‌های ناگشوده

ایرج سبحانی

مطابق اصل بیست‌ونهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، برخورداری از خدمات بهداشتی و درمانی حق همگانی بوده و دولت موظف است هزینه‌های آن را از محل درآمدهای عمومی و مشارکت‌های مردمی تأمین کند. در همین راستا، منشور حقوق بیمار که در سال ۱۳۸۸ در پنج محور و ۳۷ بند ابلاغ شد، چارچوبی را برای تضمین کیفیت مراقبت‌ها و حفظ کرامت بیماران تعریف کرده است. امروز سعی خواهیم کرد به این سؤال اساسی پاسخ دهیم که «آگاهی بیماران و کاروزران درمانی از این اصول در چه سطحی است و این ناآگاهی چه تبعاتی دارد؟».

هدف اصلی منشور حقوق بیمار، ارتقای کیفیت مراقبت‌های درمانی است. این منشور بر پایه اصول کلانی بنا شده که ساختارهای بیمه و مراکز درمانی، پزشکان و کلیه کاروزران درمان و سلامت را دخیل کرده است و مواردی را همچون «دریافت خدمات مطلوب»، «انتقال اطلاعات کافی»، «انتخاب آزادانه روش درمان»، «احترام به حریم خصوصی و رازداری» و «دسترسی به نظام رسیدگی به شکایات» به‌عنوان حقوق پایه بیمار شناسایی می‌کند. برای مثال، در بیماری‌های مزمن و مهلک، دولت‌ها و شرکت‌های بیمه موظف هستند با بهره‌گیری از صندوق بیمه‌های عمومی، بخش اعظم هزینه‌ها را پوشش دهند. با این حال، حقوق بیمار یک‌طرفه نیست؛ بیمار نیز متقابلا موظف است به کادر درمان احترام بگذارد، از خشونت پرهیز کرده و اصول بهداشتی و هزینه‌های اولیه درمان را رعایت کند.

«حق سلامت» مهم‌ترین اصل حقوق جهانی و ملی است. در کنار آن، «حق اطلاع» قرار دارد که الزام می‌کند تمام داده‌های پزشکی شفاف‌سازی شده و در قالب پرونده‌ای در اختیار بیمار یا افراد مورد اعتماد او قرار گیرد تا امکان احقاق حق فراهم باشد؛ حقی که متأسفانه در ایران به‌طور کامل و مفهوم اجرا نمی‌شود. علاوه بر این، حق توافق با مراحل درمان (مانند جراحی، شیمی‌درمانی و پرتودرمانی در سرطان)، حفظ اسرار شخصی و عدم افشای آن به کارفرما یا رسانه‌ها، حق اهدای عضو داوطلبانه (بدون ایجاد خطر مضاعف و به دور از تجاری‌سازی)، مشارکت در تحقیقات پزشکی، ثبت وصیت‌نامه درمانی درباره مراقبت‌های ویژه، رعایت اعتقادات مذهبی و دسترسی بلندمدت به پرونده پزشکی (مانند مهلت ۱۰ساله نگهداری پرونده در فرانسه) از ارکان کلیدی این منشور هستند.

تجربه نشان می‌دهد هرچه شفافیت اطلاعاتی میان کادر درمان و بیمار بیشتر باشد، روند درمان کم‌هزینه‌تر، سریع‌تر و اثربخش‌تر خواهد بود. پزشکان موظف هستند از به‌کارگیری الفاظ پیچیده و نامفهوم تجربی پرهیز کرده و موقعیت بیماری را به زبان ساده یا از طریق پرونده‌های مکتوب و دیجیتال برای بیمار شرح دهند. مدیریت سیستم ارجاع نیز باید بر عهده مراکز درمانی اولیه باشد، نه اینکه بار آن بر دوش بیمار بیفتد.

متأسفانه در ایران دو مانع بزرگ بر سر راه تحقق این حقوق وجود دارد: نخست، نبود اطلاعات دقیق که قدرت تصمیم‌گیری بیمار را تضعیف می‌کند و دوم، «فرهنگ رابطه از بالا به پایین» میان پزشک و بیمار. در این ساختار، درمان به‌عنوان کالایی نگریسته می‌شود که عرضه آن از بالا صورت گرفته و بیمار تنها مصرف‌کننده‌ای بی‌اختیار تلقی می‌شود. اصلاح این وضعیت نیازمند آموزش عمومی، تخصیص وقت کافی توسط کادر درمان برای توجیه گزینه‌های درمانی و تقویت نظارت‌های حاکمیت بالینی در بیمارستان‌هاست.

در زمینه بیماری‌های طولانی‌مدت مانند سرطان یا بیماری‌های درمان‌ناپذیر، حقوق بیماران به چند مورد جانبی گسترش یافته است. عوارض جانبی یعنی ناملایمات ناشی از بیماری یا داروهای درمانی، بازتاب آنها بر وضعیت روحی، جسمانی، شغلی و اجتماعی و در نهایت مقابله با درد و مرگ مواردی هستند که در پوشش قانونی قرار می‌گیرند. طبیعی است طرح چنین مسائلی با روند پنهان‌کاری تشخیص و فرایند بیماری سازگاری ندارد.

امکاناتی که در این زمینه‌ها به دست آمده چشمگیر هستند؛ ازجمله این دستاوردها، احداث مراکز تربیتی و درمانی برای کمک به بیمارانی است که در مراحل پایانی بیماری سرطان هستند. از آنجایی که بیماری‌های سرطانی هم‌اکنون اولین علت مرگ در کشورهای پیشرفته است، دولت‌ها موظف به تنظیم روند عرضه و تقاضای کالای درمانی در این زمینه هستند تا حق مساوی بیماران در مقابل بیماری تضمین شود. گسترش بحث درباره استفاده از امکانات دارویی آرام‌کننده و مهار درد یا حتی اُتانازی (در صورت مجازبودن/ در نادر کشورها مجاز است) و تلاش برای قانونمندکردن آن در راستای این تلاش عمومی قرار می‌گیرد.

*دکتر سبحانی پزشک و استاد دانشگاه در فرانسه هستند و درباره حقوق بیمار نکاتی را در این یادداشت‌ها اشاره می‌کنند.

یاد

پیکر غلامرضا نیکخواه تشییع شد

خداحافظی با هنرمند بدون حاشیه و خاطره‌ساز

مراسم تشییع غلامرضا نیکخواه با حضور جمعی از هنرمندان و مردم علاقه‌مند برگزار شد و پیکر این هنرمند در قطعه هنرمندان در کنار اکبر عبدی به خاک سپرده شد. او با بدرقه سازهای بوشهری به مزار رهسپار شد. هنرمندان حوزه طنز سینمای ایران در این مراسم با اندوه از همکار و دوست چندساله خود یاد کردند و سخن گفتند. حتی برخی از آنها به‌شدت حالشان نامساعد شد و ناگزیر مراسم را ترک کردند. حامد آهنگی هم که قرار بود جزء سخنرانان باشد، خیلی کوتاه سخن گفت و بیشتر گریست. او گفت: «آن چیزی که مردم از عمو رضا دیدند، هنرش بود. هیچ‌وقت دنبال حاشیه نبود. او همه وجودش قلب بود و عشق. یک بار نشد هم‌کلام شوم و غر بزند، بنالد یا غیبت کند. مثل کودک شفاف و زلال بود». وحید آقاپور، بازیگر سینما و تئاتر نیز در سخنانی گفت: «او هنرمندی بود که هیچ نقطه تاریکی از او سراغ نداریم. جز خوبی چیزی از او به یاد نداریم و حتی کسانی که با او همکاری نکرده‌اند و او را نمی‌شناسند نیز از شنیدن درگذشتش متأثر می‌شوند. من زندگی و کار آقای نیکخواه را یک حیات پربار می‌دانم. اینکه این همه خاطره گذاشته است، کم چیزی نیست و باید قدر بدانیم». محسن کیایی از مردمی که برای تشییع او آمده بودند، تشکر کرد و گفت: «نمی‌دانم چه بگویم. خیلی خوشحالم که این‌گونه به استقبالش آمدید. دمت گرم که وقتی بودی و الان هم که نیستی این‌قدر خوب بودی». علیرضا نجف‌زاده، کارگردان نیز از سفر حجی یاد کرد که اکثر همراهان این سفر، دیگر نیستند. او گفت: «عمو رضا بهترین جایزه‌ها را از قلب مردم گرفت. کسی که بتواند خاطره بسازد، کار بزرگی کرده است». نیلوفر نیکخواه نیز با اندوه بسیار از پدرش یاد کرد و گفت: «هرگز گمان نمی‌کردم امروز آن روز باشد؛ چراکه هنوز کارهای ناتمام بسیاری با او داشتم. او نفس من بود؛ رفت و دلم را به آتش کشید. پدرم، رضا نیکخواه، سال‌ها بر صحنه و در قاب تلویزیون، مردم را خنداند. اما برای من، پیش از آنکه هنرمند باشد، پدری بود که حضورش معنای عشق، گرمی و آرامش بود. پدر جان، نقش تو همیشه برای ما ماندگار است. چه خاطراتی که برایمان ساختی. پدری بودی که همه به داشتنش افتخار می‌کردند. همیشه به نامت افتخار می‌کنم». مراسم یادبود این هنرمند قرار است روز جمعه ششم آذرماه، ساعت ۲۰:۳۰ در مسجد جامع شهرک غرب برگزار شود. غلامرضا نیکخواه روز دوم آذر هنگامی که برای شرکت در آیین درگذشت برادر خود به شیراز رفته بود، درگذشت. غلامرضا نیکخواه فعالیت هنری خود را از سال ۱۳۴۵ با بازیگری در تئاتر بوشهر آغاز کرد و بعدها با حضور در مجموعه‌های تلویزیونی «نوروز ۷۲»، «پرواز ۵۷»، «جنگ ۷۷»، «مرد هزارچهره»، «بزنگاه» و «قهوه تلخ» به چهره‌ای شناخته‌شده در عرصه طنز ایران تبدیل شد. او همچنین در فیلم‌های سینمایی «طهران تهران»، «آینه‌بغل» و «رحمان ۱۴۰۰» نیز ایفای نقش کرده است.

اتفاق‌خوانی

ماجرای بازرسی تلفن‌ها در مترو چیست؟

ماجرای گشتن و بازرسی تلفن‌های همراه در مترو از سوی تعدادی از مسافران عنوان شده است. دراین‌باره محسن هرمزی، معاون حمل‌ونقل و ترافیک شهرداری تهران، درباره علت بازرسی بدنی و تفتیش تلفن همراه شهروندان تهرانی در مترو به رویداد ۲۴ می‌گوید: «حضور نیروهای فراجا در مترو و بررسی افراد براساس ضرورت‌های امنیتی است، نه به شکل فراگیر و بدون دلیل. شهرداری تهران حمل‌ونقل عمومی را برای شهروندان رایگان کرده و آسایش و رفاه شهروندان برای مدیریت شهری در اولویت است». او در ادامه در واکنش به گزارش‌هایی که از نارضایتی شهروندان حکایت دارد، گفت: «اقدام فراجا در راستای امنیت شهروندان و جلوگیری از سرقت گوشی‌های موبایل و حمل مواد مخدر بوده اما اگر شهروندان از این موضوع احساس نارضایتی داشته باشند، مانع اجرای آن خواهیم شد». معاون حمل‌ونقل و ترافیک شهرداری تهران با اشاره به گزارش بازرسی تلفن همراه شهروندان در ایستگاه مترو دولت هم گفت: «یکی از وظایف مترو، تأمین امنیت مسافران است و نیروهای انتظامی نیز با همین هدف در ایستگاه‌ها حضور دارند. البته این به معنای آن نیست که همه شهروندان به‌صورت فراگیر مورد بررسی قرار بگیرند. بلکه در صورت مشاهده موارد مشکوک یا بروز مسائل امنیتی، موضوع باید در همان لحظه پیگیری شود».